

Особливості впровадження елементів кредитно-модульної та кредитно-трансферної системи в системі післядипломної педагогічної освіти

Драч І.І.,

канд.пед. наук, доцент

Офіційне приєднання України до Болонського процесу засвідчило, з одного боку, актуальність стратегічної мети приєднання до європейського простору вищої освіти, з іншого – складність її здійснення. На думку переважної більшості вітчизняних педагогів, Болонський процес сам по собі не несе загрози якості національної вищої школи як національному пріоритету. Більше того, можна стверджувати, що ті позитивні зрушення у вищій школі, на які наголошував Президент України на Всеукраїнській нараді з ректорами вищих навчальних закладів 16 вересня, а згодом на зустрічі з освітянами з нагоди Дня працівників освіти 3 жовтня 2008 р. у м. Києві, здебільшого якраз і пов'язані з участю України в Болонських перетвореннях як невід'ємної частини євроінтеграції, що є пріоритетом державної політики [1].

Зазначимо, що міністрами освіти європейських країн, які приєдналися до Болонського процесу, також підтверджено рішучість зробити вищу освіту ключовим елементом сталого розвитку суспільств, трансформувати національні системи відповідно до вимог євроінтеграційного руху.

Отже, незалежно від темпів та результативності просування на шляху до європейського простору вищої освіти принципи Болонського процесу, на нашу думку, слід уважати добрим методологічним орієнтиром і практичним путівником для перетворень у вищій школі.

Які ж основні вимоги ставить членство України в Болонському процесі перед всією системою освіти? В основному їх можна звести до таких шести ключових позицій:

- прийняти зручні та зрозумілі градації дипломів, ступенів і кваліфікацій;
- увести двоступеневу структуру вищої освіти;

- використовувати єдину систему кредитних одиниць (систему ECTS - European Community Course Credit Transfer System) і додатків до дипломів;
- напрацьовувати, підтримувати і розвивати європейські стандарти якості із застосуванням зрозумілих порівнюваних критеріїв, механізмів і методів їх оцінки;
- усунути існуючі перепони для розширення мобільності студентів, викладачів, дослідників і управлінців вищої школи;
- забезпечувати привабливість системи європейської освіти.

Проаналізуємо, яким чином використовуються основні пріоритети Болонського процесу в якісному оновленні системи післядипломної освіти, а саме у сучасній системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Вивчення досвіду роботи обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти свідчить про розуміння ними можливостей «болонізації» системи підвищення кваліфікації для усунення «загроз» діючої системи, до яких Л.І.Даниленко віднесено такі:

- відсутність закону України «Про післядипломну освіту» й оновленого закону України «Про вищу освіту», в яких будуть розмежовані функції між закладами вищої та післядипломної освіти;
- значну плинність науково-педагогічних кадрів у закладах і установах післядипломної педагогічної освіти, їх перехід до закладів вищої освіти;
- адміністративний і політичний тиск на керівників закладів і установ післядипломної педагогічної освіти щодо вибору змісту навчання вчителя;
- відсутність стратегічного планування розвитку системи ППО на державному й регіональному рівнях освіти;
- появу конкурентних інституцій на ринку додаткових освітніх послуг [2].

Виходячи з розуміння необхідності підвищення якості післядипломної педагогічної освіти, ЦППО та ОППО вважають за доцільне використання елементів кредитно-модульної системи для навчання слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Зазначимо, що трактування понять «модуль», «модульна система навчання», «змістовий модуль», «кредитно-модульна система організації навчального процесу» закладами післядипломної освіти співпадає з трактуванням цих понять у вищій школі, а саме: модуль – це завершена задокументована частина освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу; модульна система навчання – це гнучка інноваційна технологія організації навчального процесу, в основу якої покладено індивідуалізований підхід до засвоєння змісту модулів особистістю; змістовий модуль – система навчальних елементів, що поєднана за ознакою відповідності певному навчальному об'єкту; кредитно-модульна система організації навчального процесу – це форма організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій та використання залікових одиниць - [залікових кредитів](#). Зазначимо, що у сучасних вищих навчальних закладах все більше поширюється кредитна система, яка ґрунтується на принципах Європейської кредитно-трансферної системи — [ECTS](#).

Аналіз діяльності закладів післядипломної освіти щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу свідчить про те, що навчальний процес у них організовано на основі модульного принципу, що передбачає розроблення навчальних та навчально-тематичних планів за блочно-модульною структурою [3].

Наступним кроком у переході закладів післядипломної освіти до кредитно-модульної системи організації навчального процесу має стати використання залікових кредитів. У системі підвищення кваліфікації заліковий кредит трактується як завершена задокументована частина (практики, курсового проектування тощо) навчання фахівця на курсах підвищення

кваліфікації, у міжкурсовому періоді та у процесі самоосвіти, що підлягає обов'язковому оцінюванню і зарахуванню при атестації [2].

Залікові кредити мають містити модулі декількох видів навчальної діяльності слухачів (аудиторну, самостійну та індивідуальну роботу слухача). За допомогою залікового кредиту необхідно оцінювати всі види навчальної діяльності слухача, що розвивають його професійні компетенції. Підсумкова оцінка повинна визначатися як середньозважена результатів засвоєння окремих залікових модулів.

Для розуміння доцільності та можливості використання у навчальному процесі закладів післядипломної освіти кредитно-трансферної системи проаналізуємо її основні засади.

Зазначимо, що Європейська кредитно-трансферна система (ECTS) була розроблена як засіб покращання визнання освіти для навчання за кордоном. ECTS забезпечує інструментом, щоб гарантувати прозорість освітньої діяльності, збудувати мости між навчальними закладами і розширити можливості вибору для студентів. Ця система сприяє полегшенню визнання навчальних досягнень студентів закладами через використання загальнозрозумілої системи оцінювання (кредити і оцінки), а також забезпечує засобами для інтерпретації національних систем вищої освіти.

Кредити ECTS є числовим еквівалентом оцінки (від 1 до 60), призначеної для розділів курсу, щоб охарактеризувати навчальне навантаження студента, що вимагається для їх завершення. Вони відображають кількість роботи, якої вимагає кожен блок курсу відносно загальної кількості роботи, необхідної для завершення повного року академічного навчання у закладі, тобто лекції, практична робота, семінари, консультації, виробнича практика, самостійна робота - в бібліотеці чи вдома - і екзамени чи інші види діяльності, пов'язані з оцінюванням. ECTS, таким чином, базується на повному навантаженні студента, а не обмежується лише аудиторними годинами.

Кредити ECTS – це скоріше відносне, а не абсолютне мірило навчального навантаження студента. Вони лише визначають, яку частину загального річного

навчального навантаження займає один блок курсу в закладі чи факультеті, який призначає кредити.

ECTS базується на трьох ключових елементах: інформація (стосовно навчальних програм і здобутків студентів), взаємна угода (між закладами-партнерами і студентом) і використання кредитів ECTS (щоб визначити навчальне навантаження для студентів). Кредити ECTS використовується переважно студентами, викладачами і закладами, які хочуть зробити невід'ємною частиною власного освітнього досвіду навчання за кордоном.

Кредити ECTS призначаються для розділів курсу, але присвоюються лише студентам, які успішно завершили курс, задовольняючи всі необхідні вимоги стосовно оцінювання. Іншими словами, студенти не одержують кредитів ECTS просто за відвідування занять чи проведення часу за кордоном - вони повинні задовольнити всі вимоги щодо оцінювання, визначені у закордонному закладі, щоб продемонструвати, що вони виконали заявлені навчальні завдання для даного розділу курсу. Процедура оцінювання може проводитися у різноманітних формах: письмові чи усні екзамени, курсова робота, поєднання цих двох чи інших засобів таких, як презентації на семінарах, інформацію про які слід включити в інформаційний пакет.

Повне визнання навчання є необхідною умовою для втілення програми обміну студентами. Це означає, що період навчання за кордоном (включаючи іспити чи інші форми оцінювання) заміняє порівнюваний період навчання у місцевому університеті (включаючи іспити чи інші форми оцінювання), хоча зміст погодженої програми навчання може відрізнятись. Зазначимо, що використання ECTS є добровільним і базується на взаємній довірі і переконанні щодо якості навчальної роботи освітніх закладів-партнерів.

Міністерством освіти і науки України було розроблено нормативну базу з питань кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Видано наказ МОН України №812 від 20.10.2004 р. „Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу” та № 774 від 30.12.2005 р. „Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу”, які є організаційно-правовою основою для широкого

впровадження Європейської кредитно-трансферної системи у всіх вищих навчальних закладах України.

Реалізація принципів Болонського процесу, спрямованого на створення до 2010 року загальноєвропейського освітянського та наукового простору ставить перед ECTS нове завдання – перетворення її на систему не лише перезарахування (трансферу), але й накопичення (акумулювання) кредитів (друга фаза реалізації).

Для інтенсифікації цих двох фаз у вищих навчальних закладах України було запропоновано такі двоетапні заходи:

- перший етап – впровадження ECTS як системи трансферу кредитів через рекомендації щодо типової структури описання модуля (навчальної дисципліни), затвердження форм документів, необхідних для впровадження ECTS, тлумачний словник для узгодження термінів ECTS, навчальні семінари для координаторів ECTS у вищих навчальних закладах, методика оцінювання навчального навантаження студента, типова інструкція координатора ECTS вищого навчального закладу та факультету;
- другий етап - впровадження ECTS як системи накопичення кредитів через рекомендації щодо структури освітньо-кваліфікаційної характеристики як сукупності компетенцій, сформульованих на основі прийнятого в ECTS підходу, рекомендації щодо реформування галузевих стандартів вищої освіти на основі компетентнісного підходу та ECTS, методичні рекомендації щодо структури та змісту ОПП, створення науково-методичних комісій для розробки ОКХ за галузями знань на основі компетентнісного підходу.

Розглянуті особливості впровадження кредитно-модульної та європейської кредитно-трансферної системи у діяльність вищих навчальних закладів дає, на нашу думку, підставу для серйозних міркувань щодо можливості використання її і в системі післядипломної освіти, передбачивши для цього:

- розподілення кредитів серед модулів навчальних та навчально-тематичних планів;
- розробку навчальних завдань з кожного модулю;
- визначення процедури оцінювання якості виконаних завдань для отримання слухачами відповідних кредитів;
- визначення переліку видів робіт, які може виконати слухач у міжкурсовий період, для можливого перезарахування (трансферу) кредитів;
- розробку системи накопичення кредитів протягом курсового та міжкурсового навчання.

Вважаємо, що доцільно розробити інноваційну модель організації навчального процесу в ІППО, яка би дозволила створити умови для більш якісного задоволення професійних потреб педагогічних працівників під час навчання на курсах підвищення кваліфікації, використовуючи можливості кредитно-модульної та кредитно-трансферної системи.

Література

1. Ющенко В. Освіта як державний пріоритет / Віктор Ющенко // Урядовий кур'єр. – 2008.- 3 жовт.–№ 184.- С. 3
2. Даниленко Л.І. Модернізація системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах її інноваційного розвитку / Лідія Даниленко // Післядипломна освіта в Україні.-2008. - №2.
3. Чміль А.І. Організація навчального процесу в системі підвищення кваліфікації на сучасному етапі / Чміль А.І., Ляхоцька Л.Л., Розмариця В.Т. // Післядипломна освіта в Україні. – 2008. - №1.